

Sag C-320/24**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

30. april 2024

Forelæggende ret:

Corte suprema di cassazione (Italien)

Afgørelse af:

26. april 2024

Kassationsappellanter:

CR

TP

Kassationsindstævnt:

Soledil Srl, under tvangsakkord (tidligere Soledil SpA)

Hovedsagens genstand

Tvist mellem to forbrugere og et byggefirma om opgørelsen af den bod, som forbrugerne skal betale efter ophævelse som følge af misligholdelse af en foreløbig købsaftale vedrørende en fast ejendom indgået i 1998. Hovedsagen verserer ved Corte di cassazione (kassationsdomstol) og vedrører kontrol af lovligheden af en dom i anden instans i en hjemvist sag, som blev behandlet i realiteten på grundlag af en tidligere dom, hvorved Corte di cassazione (kassationsdomstol) ophævede den første dom i anden instans. Inden for rammerne af hovedsagen har de private parter for første gang gjort gældende, at det konkrete vilkår om bod er af urimelig karakter og derfor ugyldigt/virkningsløst i medfør af direktiv 93/13/EØF om forbrugerbeskyttelse; der rejses således spørgsmål om, hvorvidt den retskraft, som implicit er opnået med hensyn til de under sagen ikke udtrykkeligt behandlede spørgsmål (eksempelvis – som i det foreliggende tilfælde – spørgsmålet om ugyldigheden eller virkningsløsheden af de urimelige kontraktvilkår), kan fraviges, og derfor hvorvidt dette spørgsmål om

ugyldighed eller virkningsløshed kan konstateres ex officio i den nye sag for Corte di cassazione (kassationsdomstol).

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

I henhold til artikel 267 TEUF anmodes Domstolen om at afklare, hvorvidt direktiv 93/13/EØF om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler kan fortolkes således, at det er til hinder for en national processuel ordning, som forhindrer en ret i ex officio at konstatere, at et urimeligt kontraktvilkår er ugyldigt/virkningsløst, i tilfælde af en retskraft, som implicit er opnået i forbindelse med den forudgående realitetsbehandling af den konkrete sag og den respektive kassationsankesag, hvorunder det omtvistede vilkår altid er blevet formodet at være gyldigt og at have virkning, når der desuden tages hensyn til, at de berørte personer tidligere under sagen aldrig har påberåbt sig denne ugyldighed/virkningsløshed.

Præjudicielt spørgsmål

Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler samt artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder fortolkes

(a) således, at de er til hinder for anvendelsen af nationale processuelle principper, hvorefter de præjudicielle spørgsmål, herunder vedrørende ugyldigheden af en aftale, som ikke er blevet rejst eller konstateret under en kassationsankesag, og som logisk set er uforenelige med beskaffenheden af domskonklusionen i kassationsdommen, ikke må vurderes i en hjemvist sag eller inden for den af parterne iværksatte kassationsappel til prøvelse af dommen afsagt af den appeldomstol, som har behandlet den hjemviste sag,

(b) også i lyset af betragtningen vedrørende forbrugernes fuldstændige passivitet, såfremt disse aldrig tidligere har gjort gældende, at de urimelige kontraktvilkår er ugyldige/virkningsløse, og først gjort det i forbindelse med kassationsappel som følge af udfaldet af den hjemviste sag,

(c) og dette hvad særligt angår konstateringen af den urimelige karakter af et vilkår om en uforholdsmæssigt stor bod, hvis nedsættelse under kassationsankesagen er blevet ændret efter passende kriterier (quantum), også henset til forbrugernes manglende anfægtelse af den urimelige karakter af vilkåret (an), som først er blevet påberåbt efter den i den hjemviste sag truffede afgørelse?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (herefter »direktiv 93/13«): navnlig artikel 6 og 7

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«): artikel 47

Domstolens dom af 4. juni 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431), og domme af 17. maj 2022, SPV Project 1503 m.fl. (C-693/19 og C-831/19, EU:C:2022:395), Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397), Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394) og Impuls Leasing Romania (C-725/19, EU:C:2022:396)

Anførte nationale forskrifter

Artikel 1341, stk. 2, i Codice civile (herefter »den borgerlige lovbog«) vedrørende den omstændighed, at kontraktvilkår, der bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for den ene aftalepart, skal være underskrevet to gange.

Den borgerlige lovbogs artikel 1469a, stk. 3, nr. 6), i den affattelse, som var i kraft den 9. september 1998 (datoen for indgåelsen af den af hovedsagen omfattede aftale), indført ved lov nr. 52 af 6. februar 1996 til udtrykkelig gennemførelse af direktiv 93/13 [nu artikel 33 i decreto legislativo del 6 settembre 2005, n. 206 – Codice del consumo (lovdekret nr. 206 af 6.9.2005 – lov om forbrug) (herefter »loven om forbrug«)], ifølge hvilken kontraktvilkår formodes at være urimelige, bl.a. såfremt de i tilfælde af misligholdelse pålægger at betale et uforholdsmæssigt stort beløb.

Den borgerlige lovbogs artikel 1469d, i den affattelse, som var i kraft den 9. september 1998, indført ved lov nr. 52/1996 [nu artikel 36 i loven om forbrug], hvorefter urimelige kontraktvilkår er ugyldige/virkningsløse, og denne virkningsløshed, som kun finder anvendelse til gavn for forbrugeren, kan konstateres ex officio af retten.

Artikel 394 i Codice di procedura civile (herefter »retsplejeloven«) og tilhørende fortolkende retspraksis. I henhold til denne bestemmelse er den hjemviste sag en »lukket« procedure, som sigter mod afsigelse af en ny afgørelse, der erstatter den af Corte di cassazione (kassationsdomstol) ophævede, og parterne må ikke udvide sagens genstand ved at nedlægge nye påstande og fremsætte nye indsigelser, herunder spørgsmål, som kan rejses ex officio, men ikke er blevet behandlet af Corte di cassazione (kassationsdomstol), og med hensyn til hvilke en implicit retskraft er blevet opnået (jf. bl.a. Corte di cassazione (kassationsdomstol) kendelse (Afdeling 2) nr. 29879 af 27.10.2023, (Afdeling 6-3) nr. 27736 af 22.9.2022 og (Afdeling 6-5) nr. 26108 af 18.10.2018).

Fast praksis ved Corte di cassazione (kassationsdomstol), hvorefter de principper, som Domstolen fastslår i domme vedrørende fortolkningen af EU-retten, udgør ius superveniens og umiddelbart finder anvendelse i den nationale retsorden (jf. bl.a. Corte di cassazione (kassationsdomstol) dom (Afdeling 5) nr. 14624 af 25.5.2023 og (Afdeling 5) nr. 9375 af 5.4.2023).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

A. Voldgiftsafgørelsen, sagen for Corte d'appello di Ancona (appeldomstolen i Ancona) og den første kassationsappel

- 1 CR og TP indgik den 9. september 1998 en foreløbig købsaftale med selskabet Soledil vedrørende en bolig. De betalte Soledil et acantobeløb på 72 869,16 EUR og kunne umiddelbart råde over den faste ejendom i afventning af at undertegne den endelige aftale.
- 2 Den foreløbige købsaftale indeholdt et vilkår om bod, hvorved parterne forhåndsbestemte ydelsen til den ene aftalepart i tilfælde af misligholdelse af den anden aftalepart (såkaldt »bod«), idet boden blev opgjort til det samlede betalte acantobeløb, med forbehold for erstatning af et eventuelt større tab.
- 3 Som følge af manglende indgåelse af den endelige aftale opstod en tvist mellem parterne, som først blev indbragt for en voldgiftsret, som var kompetent i kraft af en voldgiftsklausul i den foreløbige købsaftale.
- 4 Efterfølgende anfægtede CR og TP voldgiftsafgørelsen ved Corte d'appello di Ancona (appeldomstolen i Ancona), der ved dom af 28. maj 2009 ophævede afgørelsen, bl.a. som følge af manglende overholdelse af en præklusiv frist. Den nævnte appeldomstol ophævede derfor den foreløbige købsaftale som følge af misligholdelse bestående i, at CR og TP ugrundet havde nægtet at indgå den endelige aftale og betale den resterende del af den aftalte pris, og pålagde disse at tilbagelevere den faste ejendom. Ved samme lejlighed blev Soledil pålagt at tilbagebetale det modtagne acantobeløb, med ret til kun at tilbageholde – i form af bod, som herved blev nedsat af appeldomstolen – renterne af det omhandlede beløb. Soledils påstand om erstatning for det yderligere tab blev derimod forkastet i mangel af bevis herpå.
- 5 Soledil iværksatte (den første) kassationsappel til prøvelse af denne dom og gjorde gældende, at boden med urette blev nedsat, og at forkastelsen af erstatningspåstanden var retsstridig. CR og TP modsatte sig og iværksatte samtidigt kontraappel, idet de bestred, at de havde gjort sig skyldige i misligholdelse.
- 6 Ved dom af 14. november 2015 tog Corte di cassazione (kassationsdomstol) Soledils første anbringende til følge, idet den fandt, at Corte d'appello di Anconas (appeldomstolen i Ancona) begrundelse angående de anvendte kriterier for at opgøre boden til en nedsat størrelse var utilstrækkelig. Kassationsappellanternes kontraappel blev derimod forkastet, og det blev stadfæstet, at CR og TP havde gjort sig skyldige i misligholdelse. Corte di cassazione (kassationsdomstol) ophævede derfor den appellerede dom for så vidt angår det anbringende, som blev taget til følge, og hjemviste sagen til Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) med henblik på, at den bod, som skulle betales til Soledil, skulle

opgøres på ny efter indikationerne fra Corte di cassazione (kassationsdomstol) i henhold til retsplejelovens artikel 394.

B. Den hjemviste sag for Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) og den anden kassationsappel

- 7 Efterfølgende genoptog Soledil sagen ved Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) og gjorde gældende, at der i forbindelse med nedsættelse af boden ikke var blevet taget højde for kreditors interesse i opfyldelsen, for balancen mellem ydelserne, og især for den periode på ni år, hvorunder CR og TP havde rådet over og anvendt den faste ejendom, mens Soledil ikke havde kunnet udleje den for at opnå indtægter. Soledil nedlagde derfor påstand om stadfæstelse af den i den foreløbige købsaftale opgjorte bod, svarende til det betalte acantobeløb på 72 869,15 EUR, og om erstatning af det yderligere tab som følge af, at CR og TP på uberettiget vis og i lang tid havde været i besiddelse af den faste ejendom; kassationsappellanterne nedlagde påstand om frifindelse.
- 8 Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) afgjorde den hjemviste sag ved dom af 12. oktober 2018, hvorved den dels pålagde CR og TP at betale en bod på 61 600,00 EUR, dels ikke gav Soledil medhold i påstanden om erstatning af det yderligere tab bl.a. af følgende grunde: a) Genstanden for den hjemviste sag var begrænset til anvendelsen af boden og dens eventuelle nedsættelse samt til godtgørelsen af et eventuelt større tab; b) det var uomtvistet og omfattet af den nationale retskraft, at betingelserne for betaling til Soledil af den i den foreløbige købsaftale aftalte bod var opfyldt; c) dette vilkår om bod var uforholdsmæssigt, selv hvis kassationsappellanterne de facto havde rådet over den faste ejendom i mange år, og også i forhold til kreditorens interesse i at sælge eller udleje den faste ejendom; d) CR og TP havde betalt det aftalte acantobeløb, og i mellemtiden havde Soledil kunnet oppebære renter af dette beløb, eller undgået at betale renter af de beløb, som selskabet i modsat fald ville have skullet låne; e) det var retfærdigt at tage udgangspunkt i en månedsleje på 550,00 EUR (som lå mellem de to af parterne oplyste lejebeløb), for et samlet skyldigt beløb på 61 600,00 EUR, uden renter og godtgørelse for pengeforringelsen, henset til litra d); f) Soledil havde ikke godtgjort noget yderligere tab.

c) Hovedsagen (kassationsappellen til prøvelse af dommen afsagt af Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) ved afslutning af den hjemviste sag)

- 9 CR og TP har iværksat (den anden) kassationsappel ved Corte di cassazione (kassationsdomstol) til prøvelse af den sidstnævnte dom, og inden for rammerne af denne hovedsag er der opstået et behov for at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af direktiv 93/13.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 10 Med deres kassationsappel har CR og TP (herefter også »kassationsappellanterne«) for første gang fremsat et nyt anbringende, dvs. at den foreløbige købsaftale udgør en aftale indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere, og at det omtvistede vilkår om bod er af urimelig karakter, fordi det pålægger at betale et uforholdsmæssigt stort beløb i erstatning. Som sådant burde dette vilkår være blevet underskrevet to gange af forbrugerne, og eftersom dette ikke fandt sted, skal det erklæres for ugyldigt/virkningsløst, eventuelt ex officio, i overensstemmelse med den borgerlige lovbogs artikel 1341, stk. 2, og artikel 1469a, stk. 3, nr. 6), sammenholdt med artikel 1469d, alle i den affattelse, som var i kraft på datoen for indgåelsen af aftalen.
- 11 Følgelig begik Corte d'appello di Bologna (appeldomstolen i Bologna) fejl ved ikke ex officio at konstatere, at dette kontraktvilkår er ugyldigt. I denne forbindelse har kassationsappellanterne gjort gældende, at konstateringen ex officio af ugyldigheden ikke kan anses for at være udelukket som følge af den implicitte retskraft af Corte di cassazione (kassationsdomstol) første dom, eftersom forbrugerbeskyttelsen under alle omstændigheder skal veje tungere.
- 12 Subsidiært, såfremt dette anbringende ikke tages til følge, har kassationsappellanterne gjort gældende, at den realitetsbehandlende ret opgjorde den bod, som de skylder, på fejlagtig vis og anførte en selvmodsigende begrundelse.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 13 Corte di cassazione (kassationsdomstol) har først og fremmest henvist til sin praksis, ifølge hvilken lovgivningen om forbrugerbeskyttelse finder anvendelse på en foreløbig købsaftale vedrørende en fast ejendom, såfremt den – som i den konkrete situation – er indgået mellem en erhvervsdrivende og private parter, der handler til formål, som ikke vedrører deres eventuelle virksomheds drift (jf. bl.a. Corte di cassazione (kassationsdomstol) kendelse (Afdeling 6-2) nr. 497 af 14.1.2021).
- 14 I denne sammenhæng har Corte di cassazione (kassationsdomstol) indledningsvis påpeget, at depositummer, vilkår om bod og andre lignende kontraktvilkår, hvormed aftaleparterne på forhånd bestemmer størrelsen af erstatningen for den ene aftalepart i tilfælde af opsigelse eller misligholdelse fra den anden aftaleparts side, ikke som udgangspunkt er af urimelig karakter, fordi de ikke henhører under de i den borgerlige lovbogs artikel 1341 omhandlede og derfor ikke kræver forbrugerens specifikke accept. Til trods herfor formodes kontraktvilkår – som følge af den ordning, som blev indført i den borgerlige lovbogs artikel 1469a og 1469d ved lov nr. 52/1996 til gennemførelse af direktiv 93/13, og som var i kraft på datoen for indgåelsen af aftalen – at være urimelige, såfremt de i tilfælde af misligholdelse pålægger at betale et uforholdsmæssigt stort beløb. Denne urimelige karakter sanktioneres ved de konkrete aftalevilkårs

ugyldighed/virkningsløshed, som kun finder anvendelse til gavn for forbrugeren, og som »kan konstateres ex officio af retten« i medfør af ovennævnte artikel 1469d.

- 15 I den foreliggende sag drejer det sig imidlertid om et nyt anbringende, som kassationsappellanterne først har fremsat i den anden kassationsappel, som de har iværksat efter den hjemviste sag, og dette anbringende er først og fremmest i strid med en implicit retskraft, ifølge hvilken det omtvistede vilkår om bod er gyldigt og har virkning. Det forholder sig nemlig således:
- a) For det første forudsætter den afgørelse, hvorved Corte di cassazione (kassationsdomstol) i den første dom nedsatte boden i kraft af det konkrete vilkår, fordi den blev anset for at være uforholdsmæssigt stor, ud fra et logisk/retligt synspunkt nødvendigvis, at vilkåret – der blev anvendt som følge af ophævelsen af aftalen på grund af kassationsappellanternes misligholdelse – er gyldigt og har virkning.
- b) For det andet har kassationsappellanterne tidligere under sagen aldrig fremsat nogen indsigelse om, at vilkåret om bod er ugyldigt/virkningsløst.
- 16 I denne henseende har Corte di cassazione (kassationsdomstol) erindret om, at den hjemviste sag er en »lukket« procedure, som sigter mod afsigelsen af en ny afgørelse, der erstatter den af Corte di cassazione (kassationsdomstol) ophævede. Retspraksis vedrørende den konkrete artikel fastslår, ikke alene at parterne er afskåret fra at udvide sagens genstand ved at nedlægge nye påstande, men også at udelukkelse som følge af den implicite retskraft af Corte di cassazione (kassationsdomstol) første dom finder anvendelse, hvorfor det end ikke er tilladt at rejse eller vurdere de spørgsmål, som kan rejses ex officio, og de spørgsmål, som fremstår som løst ved løsningen af et andet spørgsmål, selv om de ikke udtrykkeligt er blevet behandlet (jf. i denne retning Corte di cassazione (kassationsdomstol) kendelse (Afdeling 2) nr. 29879 af 27.10.2023, (Afdeling 6-3) nr. 27736 af 22.9.2022 og (Afdeling 6-5) nr. 26108 af 18.10.2018).
- 17 I denne sammenhæng har Corte di cassazione (kassationsdomstol) tilføjet, at beføjelsen til ex officio eventuelt at konstatere, at det omtvistede vilkår er ugyldigt/virkningsløst, allerede er opbrugt i det foreliggende tilfælde, fordi Corte di cassazione (kassationsdomstol) ganske vist havde mulighed for at konstatere denne ugyldighed ex officio, men begrænsede sig til ikke at tiltræde appeldomstolens begrundelse for nedsættelse af boden, således at den nødvendigvis formodede, at dette kontraktvilkår er gyldigt og har virkning (an), med den konsekvens at den hjemviste sag blev begrænset til opgørelsen af boden (quantum).
- 18 Imidlertid har Corte di cassazione (kassationsdomstol) erindret om sin faste praksis, hvorefter de principper, som Domstolen fastslår i domme vedrørende fortolkningen af EU-retten, udfolder virkninger som ius superveniens og umiddelbart finder anvendelse i den nationale retsorden, og følgelig også i en

hjemvist sag ved den realitetsbehandlende ret, som behandles efter en kassationsdom afsagt af Corte di cassazione (kassationsdomstol), dog med den eneste begrænsning med hensyn til allerede afsluttede retsforhold (jf. i denne retning bl.a. Corte di cassazione (kassationsdomstol) dom (Afdeling 5) nr. 14624 af 25.5.2023 og (Afdeling 5) nr. 9375 af 5.4.2023). Netop på området for ugyldighed til gavn for forbrugeren har Corte di cassazione (kassationsdomstol) desuden anført, at Domstolens indikationer om urimelige kontraktvilkår i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere peger på en forstærkning af rettens beføjelse/pligt til ex officio at konstatere ugyldigheden, hvilket er grundlæggende for både den afskrækkende virkning over for misbrug til skade for svagere aftaleparter (forbrugere, opsparere og investorer) og markedets korrekte funktion (Corte di cassazione (kassationsdomstol) dom (plenum) nr. 26242 af 12.12.2014).

- 19 Corte di cassazione (kassationsdomstol) spørger sig derfor, om den til trods for den nationale processuelle ordning, hvorefter den er bundet af overholdelsen af retskraften, alligevel har pligt til at konstatere ex officio, at det omtvistede vilkår om bod er ugyldigt/virkningsløst, fordi sagen er omfattet af bestemmelser om forbrugerbeskyttelse, som gennemfører EU-retten på området.
- 20 I denne forbindelse har Corte di cassazione (kassationsdomstol) understreget, at Domstolen for nylig netop har udtalt sig om foreneligheden mellem direktiv 93/13 og visse processuelle bestemmelser i flere medlemsstater (Spanien, Rumænien og Italien), der i tilfælde af endelige domme forhindrer en fuldbyrdende ret (eller appeldomstol) i ex officio at vurdere den urimelige karakter af de kontraktvilkår i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere, som var genstand for den endelige afgørelse. Det drejer sig om Domstolens domme (Store Afdeling) af 17. maj 2022, SPV Project 1503 m.fl. (C-693/19 og C-831/19, EU:C:2022:395), Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397), Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394) og Impuls Leasing Romania (C-725/19, EU:C:2022:396).

Hvad angår den italienske ordning skal det påpeges, at Domstolen har fastslået, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter, at når et betalingspåkrav, der er udstedt af en ret på anmodning af en kreditor, ikke har været genstand for en indsigelse indgivet af debitor, kan en fuldbyrdende ret ikke efterfølgende efterprøve, om de kontraktvilkår, som blev anvendt som grundlag for nævnte påkrav, eventuelt er urimelige, med den begrundelse, at den retskraft, som er knyttet til det nævnte påkrav, implicit omfatter disse vilkår, hvorfor enhver undersøgelse af vilkårenes gyldighed er udelukket (dommen i sagen SPV Project 1503 m.fl., C-693/19 og C-831/19).

For så vidt angår hensyntagen til parternes processuelle adfærd har Domstolen i dommen vedrørende den spanske ordning fastslået, at de samme bestemmelser i direktiv 93/13/EØF er til hinder for en ordning, hvorefter en national ret, for hvilken der er iværksat appel til prøvelse af en dom, der tidsmæssigt begrænser tilbagebetalingen af de beløb, som en forbruger har betalt med urette i medfør af

et vilkår, som er blevet erklæret urimeligt, ikke ex officio kan rejse et anbringende om tilsidesættelse af denne bestemmelse og tilkende forbrugeren fuld tilbagebetaling af sådanne beløb, når den pågældende forbrugers manglende anfægtelse af denne tidsmæssige begrænsning ikke kan tilskrives vedkommendes fuldstændige passivitet (Unicaja Banco-dommen, C-869/19).

- 21 Corte di cassazione (kassationsdomstol) har tilføjet, at denne retspraksis er på linje med Domstolens udtalelser angående princippet om forbrugerbeskyttelsens effektive virkning i medfør af direktiv 93/13 og chartrets artikel 47, som er til hinder for en fortolkning af en national bestemmelse, som forhindrer en ret – for hvilken der er anlagt et søgsmål af en erhvervsdrivende mod en forbruger, som er omfattet af anvendelsesområdet for dette direktiv, i en udeblivelsessag, hvor forbrugeren ikke giver møde i det retsmøde, som denne er blevet indkaldt til – i at træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik på sagens oplysning for at bedømme ex officio, om de kontraktvilkår, som den erhvervsdrivende har støttet sin påstand på, er urimelige, når denne ret nærer tvivl om, hvorvidt disse vilkår er urimelige som omhandlet i direktivet (dom af 4.6.2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431).
- 22 Af de ovenfor sammenfattede grunde har Corte di cassazione (kassationsdomstol) besluttet at udsætte sagen og anmode Domstolen om at afklare, hvorvidt direktiv 93/13 kan fortolkes således, at det er til hinder for en national processuel ordning, som forhindrer en ret i ex officio at konstatere, at et urimeligt kontraktvilkår er ugyldigt/virkningsløst, i tilfælde af en retskraft, som implicit er opnået i forbindelse med realitetsbehandling af den konkrete sag og den respektive kassationsankesag, hvorunder det omtvistede vilkår under hele sagsforløbet er blevet formodet at være gyldigt og at have virkning, når der desuden tages hensyn til, at de berørte personer tidligere under sagen aldrig har påberåbt sig denne ugyldighed/virkningsløshed.